



Lärares förhållningssätt till motorisk utveckling och dess betydelse

- Inom ämnesområdet idrott och hälsa

Andreas Alaniemi

Markus Wallgren

Examensarbete inom lärarprogrammet 15 HP

VT 2013

Handledare: Monica Liljeström

Sammanfattning

Flera studier om motorik tyder på en positiv inverkan på flera olika områden såsom barns inlärningsförmåga, fysiska aktivitet och optimala hälsa. Frågan är därför om motorisk träning får nog utrymme i dagens skola. I studien undersöktes fyra klasslärares och fyra idrottslärares förståelse, erfarenheter och förutsättningar för att erbjuda en undervisning i Idrott och Hälsa som uppfyller kraven gällande styrdokumentens innehåll inom motorik. Detta för att se om arbetsuppgifter, planeringstid och utbildning kan spela in. Frågeställningar studien utgick ifrån var; vilken utbildning och erfarenhet informanterna besitter samt hur de planerar, genomför och utvärderar undervisningen ur motorisk synpunkt. I studien valdes en kvalitativ metod, den empiriska insamlingen har skett genom åtta intervjuer i halvstrukturerad form. Motorisk förståelse för idrottslärare och klasslärare visade sig variera i stor utsträckning. Samband som kunnat uttydas är att utbildning kan spela in för vilken förståelse våra informanter förmedlat vid intervjuerna. Frågor om planering och genomförande av lektioner visade att lärarnas mål skilde sig ifrån varandra och därmed även undervisningens syfte. Vissa informanter arbetade mer ingående med motoriska färdighetsövningar medan andra strävade mer mot att bygga upp en god sammanhållning och få bort tävlingsmomenten i idrottsundervisningen. Majoriteten av informanterna uttryckte en avsaknad av material för att bedöma och utvärdera barns motoriska utveckling. En viss skillnad kunde tydas i utvärderingsmetoder.

Nyckelord: Motorik, motorisk utveckling, motorikens betydelse, pedagogik, pedagogiskt förhållningssätt, idrott och hälsa, lärares förhållningssätt, utvärdering Idrott och Hälsa, physic education in primary school, teacher education.

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
1.1 Syfte och frågeställning	3
2. Bakgrund	4
2.1 Motorik	4
2.1.1 Motorik i skolan	4
2.2 Skolans uppdrag	6
2.3 Skolan idag	7
2.4 Lärarutbildningen idag	9
2.5 Metoder och skeenden i motorisk inlärning	10
3. Metod och källor	11
3.1 Litteratursökning	11
3.2 Urval	11
3.3 Tillvägagångssätt	12
3.4 Tillförlitlighet	13
3.5 Etiska överväganden	13
4. Resultat och analys	14
4.1 Presentation av undersökningsgrupp	14
4.2 Hur ser idrottslärares och klasslärares förståelse ut för betydelsen av goda motoriska färdigheter för barns utveckling?	14
4.3 Hur gestaltas det motoriska träningstänket i lärarnas planering för idrottslektioner?	16
4.4 Hur arbetar idrottslärares och klasslärares för att främja barns motoriska utveckling?	17
4.5 Hur utvärderas barns motoriska färdigheter och utveckling?	18
5. Diskussion	19
5.1 Slutsatser	23
5.2 Studieanalys	23
Referenslista	25
Bilagor	28
Frågemall	28

1. Inledning

Skolan har i uppdrag att utveckla och stimulera barns rörelseaktivitet, då utvecklingskurvorna för inaktivitet och övervikt bland barn pekar åt fel håll. "För en generation sedan behövde människor vila efter avslutad arbetsdag, nu behöver de motion" (Riksidrottsförbundet, 2009, s. 26). Socialstyrelsens (2009) folkhälsorapport visar att andelen överviktiga barn fördubblats de 20 senaste åren. Enligt rapporten är 15-20% av barnen i Sverige överviktiga och 3-5% av barnen är feta. Socialstyrelsen (2009) menar att det är en kombination av delvis dåliga matvanor och för lite motion som ligger till grund för detta. Två läkare vid Lunds Universitet konstaterar att "såvitt vi kan tolka forskningsresultaten har en stor andel av den uppväxande generationen en otillräcklig mängd av fysisk aktivitet för att få optimal hälsa" (Riksidrottsförbundet, 2004, s. 12).

Att inkludera alla barn i aktiviteter har visat sig essentiellt då tidigare studier menar att barn redan i tidig ålder undviker fysiska aktiviteter. Därigenom riskerar dessa barn att inte utveckla färdigheter som förefaller viktiga för ett hälsosamt liv. Barn tillbringar, redan vid tidig ålder, större delen av sin vakna tid just i skolan och därför sker även barns utveckling till stor del under skolans regi. Skolans uppdrag är att stimulera elevernas lust till rörelse och ämnet Idrott och Hälsa "syftar till att utveckla elevernas fysiska, psykiska och sociala förmåga samt ge kunskaper om den egna livsstilens betydelse för hälsan" (Skolverket, 2000). Forskning visar att skolan i sitt uppdrag, genom att träna barns motoriska färdigheter, uppmuntrar dem till att fortsätta med fysiska aktiviteter även efter skoldagens slut (Williams, m.fl., 2008). Skolans uppdrag om att främja barns rörelseaktivitet kan därför betraktas som en allt viktigare insats i arbetet med att förebygga och motverka kost- och motionsrelaterade hälsoproblem.

Forskning inom området har även visat att en god motorik bidrar till förbättrade studieresultat i skolämnen som Svenska och Matematik, främst inom läs- och skrivinläring (Ericsson, 2003), men också för lusten till fysisk aktivitet (Williams, m.fl., 2008). I styrdokumentet stiftas mål för de motoriska grundformer som innefattar t.ex. grundrörelser som att gå, springa, hoppa, rulla, kasta, fånga, krypa, åla, stävja, klättra, hänga och balansera. Forskning har visat att god motorik ger bättre förutsättningar för att bl.a. klara de fysiska hinder en person stöter på i vardagen (Gustafsson & Hugoh, 1987 & Huitfeldt, 1998 & Jagtøien m.fl., 2002). Ett barns förmåga att utföra dessa grundrörelser påverkar inte bara dess motoriska förmåga att utföra kroppsliga rörelser utan även finmotoriken samt utvecklar samspelet mellan olika sinnen, vilket bidrar till en god sensomotorisk funktion (Jagtøien m.fl., 2002). Att utveckla sina färdigheter i de olika grundrörelserna blir därför en grundförutsättning för att barn ska kunna finna en god kroppsuppfattning med god perception och kombinationsmotorik. Med detta i åtanke bör den motoriska träningen vara i fokus i skolans idrottsundervisning för elever i de tidiga skolåren. I många fall kan detta vara första tillfället som barn, som ej gått på förskola, har undervisning där motoriska färdigheter står som ett mål.

Okunskap gällande motorik och dess inverkan kan leda till att motorisk utveckling kan hamna i skymundan. Inte alla skolor är privilegierade att erbjuda barn i åk 1-3 ämneslärare inom idrott och hälsa. I skolor där ämneslärare inte finns att tillgå sköts undervisningen av en pedagog (klasslärare, fritidspedagog mm.) vars fokus inte endast ligger på Idrott och Hälsa. Av 123 slumpvis utvalda

lektionsobservationer var det 39 lärare inom ämnet Idrott och Hälsa som saknade rätt utbildning för den undervisning de bedrev (Skolinspektionen, 2012). För dessa lärare med olika roller kan utbildning, lektionstäthet och återkommandefrekvens för lektioner i Idrott och Hälsa skilja sig åt.

Därför vill vi undersöka förutsättningarna för idrottslärare samt klasslärare att inom ramen för ämnet Idrott och Hälsa möta uppdraget att bedriva idrottsundervisning med motorisk utveckling som utgångspunkt.

1.1 Syfte och frågeställning

I denna studie undersöks fyra idrottslärares och fyra klasslärares tankar och erfarenheter om mål, innehåll och aktiviteter i idrottsundervisningen i årskurs 1-3, i syfte att granska deras förutsättningar för att stödja barnens allsidiga motoriska utveckling. Undersökningen avgränsas av följande frågeställningar;

- Hur ser idrottslärares och klasslärares förståelse ut för betydelsen av goda motoriska färdigheter för barns utveckling?
- Hur gestaltas det motoriska träningstänket i lärarnas planering för idrottslektioner?
- Hur arbetar idrottslärares och klasslärares för att främja barns motoriska utveckling?
- Hur utvärderas barns motoriska färdigheter och utveckling?

2. Bakgrund

2.1 Motorik

I detta inledningsavsnitt av vår bakgrund tar vi kortfattat upp vad motorik innebär och olika aspekter av motorikens betydelse för individen.

Ordet motorik omfattar enligt Jagtøien m.fl. (2002) alla de funktioner och processer som styr och kontrollerar kroppens rörelser. Flertalet olika faktorer spelar in i den motoriska utvecklingen såsom samspelet mellan hjärnan, nerverna och musklerna. Motorik kan indelas i två huvudbegrepp, grov- och finmotorik. Jagtøien m.fl. (2002) beskriver grovmotorik som rörelser med de större muskelgrupperna i armar, rygg, mage och ben. Grovmotoriska grundformer innefattar att rulla, åla, krypa, stödja, balansera, gå, springa, hoppa, klättra, hänga, kasta, fånga, tänja och styrketräna (Gustafsson & Hugoh, 1987). Grovmotoriken är inte färdigutvecklad vid skolstarten och bör därför ligga i fokus under åtminstone det första skolåret. Finmotoriken definieras av rörelser som är mer precisa med händer, fötter och i ansiktet, exempelvis skriva, klippa, tala, viska, äta, knyta skor eller bolla (Gustafsson & Hugoh, 1987). Men vad har motoriken för betydelse för barnet i skolan? Detta undersöks i nästa avsnitt.

2.1.1 Motorik i skolan

Att behärska de grovmotoriska grundformerna är enligt Larsson & Meckbach (2012) en förutsättning för allsidig rörelsekompetens. De menar att barn och ungdomar med god motorik uppvisar ett större självförtroende vilket även påverkar den sociala förmågan i umgänget med kamrater. Med bristande motorik kan de känna sig obekväma i lek och idrott, och allsidig rörelserepertoar skapar möjligheter för både rörelseglädje och lust till fysisk aktivitet såväl i unga år som senare i livet. (Larsson & Meckbach, 2012).

Riksidrottsförbundet (2004) presenterar uppgifter om att en allsidig träning av hela kroppen, i flera studier, visar förbättrade studieresultat. En jämförelse av pojkar och flickor i 10-årsåldern visade att pojkar använder höger hjärnhalva mer än vänster och för flickor var resultaten det motsatta. Den vänstra hjärnhalvan är väldigt teoretiskt lagd medan den högra stimuleras av ämnen som slöjd, musik och rörelseträning i Idrott och Hälsa (Riksidrottsförbundet, 2004). En senare studie visar att barn, pojkar som flickor, behöver mer stimulans av höger hjärnhalva då det idag "är för mycket teoretisk inläring på bekostnad av kreativa ämnen" (Riksidrottsförbundet, 2004, s. 14).

I LGR11 (2011) finns läs- och skrivinläring som ett centralt innehåll. Enligt Gustafsson & Hugoh (1987) är grundförutsättningar som krävs för att kunna lära sig läsa och skriva: intellektuell utveckling, social utveckling, känslö/viljemässig utveckling och manuell/motorisk utveckling. Deras studie om barns inläringssvårigheter visar att det oftast är motoriska orsaker som är grund till problemet. Bunkefloprojektet genomförd av Ericsson (2003) visade att ökad fysisk aktivitet och motorisk träning för barn under de första tre skolåren förbättrade skolprestationerna främst inom just läs- och skrivinläring samt matematik. Det gav även positiva effekter på rums- och taluppfattning, tankefärdighet, logisk tänkande och på kreativiteten. Ericsson & Karlsson (2012)

kunde senare dock inte bevisa sambandet mellan motorisk träning och och det förbättrade lärandet. Vad kan det då finnas för förklaringar till att dessa komponenter förbättras av motorisk träning?

Gustafsson & Hugoh (1987) framhåller att det inte bara krävs motorisk träning för att lära ett barn läsa och skriva men att det är ett led i den totala undervisningen. Vidare skriver de att svårigheter med läs- och skrivinlärning skall försöka lösas med hjälp av bl.a. motorisk träning då medveten rörelseträning:

- skapar förutsättningar för inlärning och skapar arbetsglädje
- ökar koncentrationsförmågan, självförtroendet och minnesförmågan
- utvecklar samarbetsförmågan och ger avkoppling

Genom en automatisering av de motoriska rörelserna som krävs för att utföra en uppgift kan inlärningsfokuset flyttas till den tilltänka uppgiften (Gustafsson & Hugoh, 1987). Jagtøien m.fl. (2002) tycks ge medhåll för dessa tankegångar och vidare skriver de att understimulering av motorik och bristande automatisering av motoriska rörelser hämmar barnets utveckling på det psykiska området.

Pagani m.fl (2010) skriver även de om sambandet och kopplingen mellan motorik och kognitiv utveckling och hur detta påverkar barns lärande. Att majoriteten av den kognitiva inlärningen även innefattar olika slags finmotoriska rörelser. För att skriva behöver individen kunna använda handen och hand-öga-koordination. För att läsa behöver krävs förmågan att kunna kontrollera ögonen för att kunna skanna igenom en text, vilket också är finmotorik. Därför kan en dåligt utvecklad finmotorik påverka den kognitiva utvecklingen negativt då det används simultant. Studier av motoriska störningar och psykologiska tester visar även att de finmotoriska inslagen ej behöver användas för att motorisk träning ska ge en positiv effekt på det kognitiva lärandet. (Pagani m.fl., 2010). Finns det andra positiva aspekter av en välutvecklad motorisk förmåga i skolmiljön?

Som tidigare nämnts är balansen en motorisk grundrörelse. Enligt Gustafsson & Hugoh (1987) kan en orsak till varför vissa barn inte kan sitta stilla under lektion och ofta byter kroppsställning att de inte uppnått någon balanssäkerhet och försöker hitta rätt kroppsbalans. De menar att vi inte är födda till att sitta stilla och inlärningen kan bli påverkad. Därför anser Gustafsson & Hugoh (1987) att balansträning är viktigt för att hitta en god kroppsbalans.

Enligt Williams m.fl. (2008) påverkar även motoriken vår fysiska aktivitet. Mellan åren 2004-2006 genomförde de en forskningsstudie på yngre barn som visade att de som besitter en mer utvecklad motorik var mer aktiva med fysiska aktiviteter på fritiden än barn med mindre utvecklad motorik. Även Brun Sundblad (2008) gjorde en flervetenskaplig datainsamlingsstudie mellan åren 2001-2007 som bl.a. visade att barn som idrottar mindre på fritiden är mindre aktiva under skolans idrottslektioner och kan även ha sämre resultat i andra ämnen. Studien visade även att övervikt och fetma var vanligare hos barnen som var mindre fysiskt aktiva. Detta kan i sin tur kopplas till skolans uppdrag där det i läroplanen står att;

“fysiska aktiviteter och en hälsosam livsstil är grundläggande för människors välbefinnande. Positiva upplevelser av rörelse och friluftsliv under uppväxtåren har stor betydelse för om vi blir fysiskt aktiva senare i livet” (LGR11, 2011, s.51).

Slutsatsen av detta blir att konsekvenserna av motorisk träning kan ge effekt på elevers prestationer i skolundervisning och både Gustafsson & Hugoh (1987) och Pagani m.fl. (2010) skriver om motorikens effekter på främst läs- och skrivinläringen. De beskriver att en god utvecklad motorik medför att eleven inte behöver fokusera på tids- och energikrävande motoriska uppgifter och då lättare kan fokusera på undervisningen. Jagtøien m.fl. (2002) och Williams m.fl. (2008) skriver om motorikens betydelse även på det psykiska området. Eftersom barnen tillbringar större delen av dagen i skolan blir det därför viktigt att skolan ger barn bästa möjliga förutsättningar att utveckla goda motoriska färdigheter. Riktlinjer för skolan, mer än det ovanstående, kommer vi också redogöra för i nästa avsnitt. Finns det stöd och utrymme för arbete med den motoriska utvecklingen i centrum i skolans uppdrag?

2.2 Skolans uppdrag

2011 kom en ny läroplan (LGR11) och därmed även en ny kursplan inom Idrott och Hälsa. Enligt Skolverket i kommentarmaterial till kursplanen i Idrott och Hälsa (2011) är den nya kursplanens ambition bl.a att “alla elever ska ges möjlighet att delta i olika rörelseaktiviteter utifrån sina egna förutsättningar”. Det centrala ligger i att utveckla elevernas rörelseförmåga så de har goda förutsättningar att kunna fortsätta vara fysiskt aktiva senare i livet. Skolverket skriver vidare i kommentarmaterialet till kursplanen i Idrott och Hälsa (2011), att elever tycks gilla Idrott och Hälsa men de uttrycker att lärandet är lågt. Den nya kursplanen har till syfte att göra elever mer medvetna om hur den kroppsliga förmågan utvecklas, större utrymme har givits för teoretiska delar i ämnet. För att öka elevers motivation till fysisk aktivitet har även ett större fokus lagts på att poängtera hur fysisk aktivitet påverkar det fysiska såväl som det psykiska välbefinnandet. Detta går väl i hand med styrdokument inom skolidrotten som säger att eleven skall utveckla kunskaper och värden som skall främja elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära (LGR11, 2011).

Om mer tid läggs åt teoretiska delar i idrotten. Hur blir det då med den fysiska aktivitet barn har rätt att få under skoltid? I LGR11 (2011, s. 51) står: “Undervisningen ska skapa förutsättningar för alla elever att under hela sin skoltid kontinuerligt delta i skolans fysiska aktiviteter och bidra till att eleverna utvecklar en god kroppsuppfattning och tilltro till sin egen fysiska förmåga”. Nordiska rådet rekommenderar minst en timmes fysisk aktivitet varje dag, aktiviteterna bör vara allsidiga för att ge kondition, muskelstyrka, rörlighet, snabbhet samt kortare reaktionstid och koordination (Statens folkhälsoinstitut, 2011). Hur skolan uppfyller Nordiska rådets och Folkhälsoinstitutets rekommendationer om daglig fysisk aktivitet redovisades i myndighetens slutrapport till regeringskansliet (1/9 2005). “I rapporten framgår att skolorna (framför allt grundskolorna) är medvetna om att det finns ett uppdrag i läroplanen, men även om skolorna erbjuder daglig fysisk aktivitet innebär det inte att alla barn är fysiskt aktiva” (Riksidrottsförbundet, 2007, s. 7). Under grundskolan skall eleven erbjudas minst 500 timmar idrott vilket motsvarar 7,5% av den obligatoriska undervisningstiden (Skolverket, 2011). En granskning av Skolinspektionen (2012)

visar stora brister i tidsupplägget där elever inte erbjuds den undervisningstid i ämnet de har rätt till. Detta då t.ex. tid för dusch och ombyte före och efter lektioner räknas in undervisningstiden.

Trots att tiden för Idrott och Hälsa visat sig vara bristfällig tycker Jagtøien m.fl. (2002) att barns utveckling ska, genom ett professionellt arbete, följas upp i ämnet. Detta genom kunskapen att fler och fler barn inte stimuleras genom lek och aktiviteter i tillräckligt hög grad. Understimulering och stillasittande påverkar barnets förmåga att utföra uppgifter vid andra situationer än bara idrotten, och skolan kan inte ställa krav på föräldrar för deras barns fysiska tillstånd. Därför ställs högre krav på den potentiella utvecklingen under skolidrotten. (Jagtøien m.fl., 2002)

En studie genomförd av Ericsson (2003) visar även den att skolan bör göra mer för att stimulera elevers motoriska utveckling och att två idrottslektioner inte är tillräckligt då minst en rörelselektion per dag bör hållas. Ericsson (2003) menar att lärare som arbetar med ämnet Idrott och Hälsa bör få utbildning för att observera och stimulera barns motoriska utveckling. Alla elever bör observeras ur motorisk färdighetssynpunkt för att fånga upp de elever som är i behov av extra träning och stöd innan deras motoriska brister ställer till problem för dem själva (Ericsson, 2003). Detta kan kopplas till LGR11 (2011, s. 8) där det står att: "Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla".

Slutsatsen av detta avsnitt blir att motorisk träning tydligt finns i skolans uppdrag där grovmotoriska rörelser ska tränas redan vid tidig ålder. I kursplanen för Idrott och Hälsa står det i central innehåll för årskurs 1-3 att barn ska lära sig: "Grovmotoriska grundformer, till exempel springa, hoppa och klättra. Deras sammansatta former i redskapsövningar, lekar, danser, och rörelser till musik, såväl inomhus som utomhus" (LGR 11, 2011, s. 52). Skolan ska skapa förutsättningar för att alla elever ska ges möjligheter att delta i daglig fysisk aktivitet, men att det finns tydliga brister i tidsupplägget etc. I nästa avsnitt fortsätter vi ge en syn på hur skolan ser ut idag. Vilka som bedriver dagens idrottsundervisning, dess status gentemot andra ämnen och hur dessa komponenter påverkar skolans uppdrag.

2.3 Skolan idag

I dagens skola visar en forskning gjord av Riksidrottsförbundet (2007) på 388 grundskolor runtom i landet att många skolor har lärare i Idrott och Hälsa på lågstadiet som saknar formella kunskaper i ämnet. Det är vanligt att klasslärare på lågstadienivå sköter idrottsundervisningen för eleverna. Lika vanligt är det att lärare med annan utbildning (fritidsledare, lärare i fritidshem, skolassistenter etc.) också är inblandade. Dessutom är en femtedel av lärarna som undervisar i idrott på lågstadiet klasslärare som saknar idrottsutbildning. Ettämneslärare som är specialiserade inom ämnet Idrott och Hälsa är sällsynta på lågstadienivå och har även visat sig minska genom åren. 1996 låg de på 36%, 2000 på 25% och 2007 på 21%. Forskningen visar även att antalet ettämneslärare som undervisar i ämnet Idrott och Hälsa ökar ju högre upp i åldrarna du kommer i grundskolan (mellanstadie=34% och högstadie=69%). Skolinspektionen (2012) bekräftar detta efter

observationer genomförda på 123 skolor där 39 av dessa saknade utbildning för undervisningen de bedrev. Det kunde vara att de saknade ämnesutbildning i ämnet men också att de inte fått någon pedagogisk utbildning överhuvudtaget. Detta trots att skollagen säger att skolorna har en skyldighet att använda lärare som har utbildning för ämnet de ska bedriva.

Skolinspektionen (2012) presenterar även brister i lärares förståelse för kursplanen. Enligt dem uppfyller inte undervisningen för Idrott och Hälsa i 15 av 36 granskade skolor kursplanens innehåll fullt ut. Samma granskningsrapport visar att 94 procent av undervisningstiden prioriterades till kunskapsområdet Rörelse där tonvikten av aktiviteterna var lekar, spel och idrotter. Vissa lärare fick dessutom redogöra för på "vilket sätt undervisningen är kopplad till ämnets syfte och centrala innehåll" (Skolinspektionen, 2012, s. 12) och detta medförde att skolorna har svårt att garantera att eleverna får en utbildning som uppfyller kunskapskraven. Skolinspektionen (2012) visar även att rektorer vid 29 av de 36 granskade skolorna brister i engagemanget av att följa upp och utvärdera undervisningen. Analys av intervjuer genomförda med lärare och rektorer tyder på att ämnet inte prioriteras, då andra ämnen känns viktigare, och på dåliga organisatoriska förhållanden. Studien visar även att låg prioritetsnivå på ämnet lett till att kompetensutveckling inom Idrott och Hälsa inte heller blivit prioriterat.

"Skolan har ett stort och omfattande uppdrag – i denna miljö konkurrerar idrott och hälsa med andra ämnen och angelägna utvecklingsområden. Rektorer faller lätt för frestelsen att prioritera dessa, på bekostnad av de kompetensutvecklingsbehov som finns för ämnet idrott och hälsa." (Skolinspektionen, 2012, s. 22)

Vid talan om organisatoriska förhållanden får ämneslärare i Idrott och Hälsa ofta arbeta på fler skolor än en för att få ihop sina arbetstimmar, och därför försvåras utvecklingsprocessen i form av dålig tid att delta i arbetslagsmöten och dylikt. (Skolinspektionen, 2012)

Intervjuer genomförda i samband med granskningarna visar även att det finns skolor som väljer att ha utbildade lärare på idrottsundervisningen trots att lärare som har de rätta behörigheterna för att undervisa i ämnet finns att tillgå. Vissa skolor väljer att ha ett annorlunda upplägg där lärarna får ta hand om en hel klass undervisning oavsett ämne. Detta kräver i sin tur en oerhört bred kunskapsrepertoar i jämförelse med lärare som specialiserar sig på ett eller några få ämnen. Granskningarna visar tydligt att lärare med ämnesutbildning har högre kunskapskrav på eleverna då de bättre förstår målen som ställs i styrdokumentet. (Skolinspektionen, 2012)

Forskning visar att Idrott och Hälsa ökat i popularitet och är ett av de populäraste ämnena i skolan men att tidsåtgången för ämnet inte är tillräckligt hög för att uppfylla styrdokumentet mål och riktlinjer (Riksidrottsförbundet, 2004 & 2007). Ämnets prioritet i jämförelse med andra ämnen i skolan anses vara otillräcklig. Vidare skriver Skolinspektionen (2012) att en grundläggande förutsättning för en god kvalitet är att undervisningstiden som regleras i skollagen garanteras samt att undervisningen täcker hela kursplanens innehåll. Skolinspektionens (2012) undersökningar visar därtill att andelen utbildade lärare som undervisar inom ämnet är hög. I nästa avsnitt har vi därför valt att granska den utbildning som ger behörighet för undervisning inom ämnet Idrott och Hälsa.

2.4 Lärarutbildningen idag

“3 a § En lärare som är behörig att undervisa i ett eller flera ämnen enligt 3 § är även behörig att undervisa i grundskolans årskurs 13 i ytterligare ett eller flera ämnen, om läraren genom att ha kompletterat sin behörighet enligt nämnda bestämmelse med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier i detta eller dessa ämnen i den omfattning som anges i andra stycket.

Ämnesstudier som avses i första stycket ska omfatta [...] minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett eller två av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd” (Svensk författningssamling, 2011).

2011 skärptes högskoleförordningen för ämneslärarutbildningen, bl.a. ställs nu högre krav på studenternas kunskapsutveckling inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik. För kunskapsutveckling inom alla dessa tre områden framgår det dock i Schenker's (2011) studie att kurslitteratur och undervisningsmodeller för idrottslärarprogrammet saknar en direkt koppling till vad som sker vid idrottslärarutbildningarna. Det framgår däremot i Schenkers studie att litteraturen har ett fokus på automatisering av rörelser för bollspel, dans, friluftsliv och simning. (Schenker, 2011)

Lärarutbildningens inriktningar idag är de följande, förskoleklass-åk 3, åk 4-6, åk 7-9, gymnasium och fritidshem. En specifik utbildning på 4,5 år (270 högskolepoäng) för idrottslärare finns men inriktar sig på högstadie (åk 7-9) och gymnasium. Dessa lärare läser mellan 90-120 högskolepoäng med inriktning mot idrott, vilket motsvarar 3-4 terminers universitetsstudier beroende på åldersinriktning. Utbildningen har grundläggande inslag för motorisk utveckling för barn och ungdomar.

I utbildningen för förskoleklass-åk 3 eller för inriktningen mot fritidshem finns inte underlag för behörighet i ämnet Idrott och Hälsa. Däremot kan tillval göras i utbildningen för att få behörigheter. För behörighet i ämnet krävs 30 högskolepoäng, med undantag för nyexaminerade studenter som har 27,5 högskolepoäng. Litteraturomfattningen för tillvalskurser är inte av samma omfattning för motorik som idrottslärarutbildningen även om viss litteratur återkommer.

Schenker (2011, s. 101) skriver att “en idrottsdidaktiskt skolad lärare kan utgå från en vetenskaplig grund i undervisningen”. Detta för att skapa en medvetenhet och förmåga att kunna reflektera och identifiera det perspektiv som är mest lämpat för undervisningen. För den mer djupgående idrottslärarutbildningen skapas en större ämnesdidaktisk reflektionsförmåga där läraren kan planera och analysera undervisningen med hjälp av allmändidaktiska modeller, ämnesdidaktiska modeller och/eller med hjälp av andra organisationsteorier och hjälpvetenskaper. Medvetenheten kring didaktik och ämnesdidaktik är viktig för undervisningsområdet, detta då undervisningen inte enbart kan baseras på erfarenheter och inte heller enbart bedrivs utifrån teorier. (Schenker, 2011)

Idrottslärarutbildningen och lärarutbildningen (grundskolans åk 1-6, m.fl.) skiljer sig stort inom ämnet Idrott och Hälsa. Utbildningarna varierar kraftigt i omfattning för ämnet, 15 (+15 högskolepoäng i annat estetiskt ämnet som t.ex. bild) -120 högskolepoäng. En person utbildad på lärarutbildningen kan endast genom tillvalskurser få behörigheter i Idrott och Hälsa. I och med detta

är det inte självskrivet att prioriteringen kommer ligga på idrottsundervisningen utan som klasslärare, förskolelärare eller lärare i fritidshem.

I tidigare avsnitt har vi nu visat olika aspekter på motorikens fördelar, vad skolan har för uppdrag, hur skolan sköts idag och hur lärarutbildningen är uppbyggd. Men hur sker det motoriska lärandet? För att få ytterligare diskussionsmaterial i vår senare analys tar vi därför, i vårt sista avsnitt, upp metoder och skeenden i motorisk inläring.

2.5 Metoder och skeenden i motorisk inläring

Enligt Schmidt & Wrisberg (2001) är övning och att våga misslyckas väsentligt för lärandet av nya motoriska rörelser. De menar att härma och efterlikna rörelser är en metod barn kan använda sig av då de tränar nya färdigheter. Målet för träningen är en automatiserad rörelse, vilket betyder att rörelsen utförs reflexmässigt. Att automatisera en rörelse underlättar sedan utförandet av kombinationsmotoriska övningar där en serie av rörelser sätts samman. (Schmidt & Wrisberg, 2001)

Ur ett sociokulturellt perspektiv kan motorisk utveckling ses som en beteendeförändring över tid (Jagtøien m.fl., 2002). Enligt Huitfeldt (2008) sker motorisk inläring från stora till små rörelser, utvecklingen sker inifrån och ut. Därmed lär sig en individ genom att först utveckla rörelseförmågan i axeln och vidare utefter armen till fingertopparna. Finmotoriska små rörelser, som att rita och skriva, blir något som lärs efter de stora rörelserna i grovmotoriken (Huitfeldt, 2008). Detta kan kopplas till Vygotskijs teori om en proximal utvecklingszon där utvecklingen sker genom kunskap som ligger nära den kunskap individen redan har erövat (Imsen, 2005).

Vad menas då med motorisk färdighet? Psykologen E.R. Guthrie har valt att definiera begreppet som "förmågan att nå målet med maximal sannolikhet och minimal energiåtgång, eller tid och energi" (Schmidt & Wrisberg, 2001, s. 18). Med detta menas förmågan att kunna utföra en rörelse med ett specifikt mål, som t.ex. att stå kvar på en balansbom eller balansbräda så länge som möjligt med minimal energiåtgång. När förmågan behärskas minskar tiden du utför rörelsen på. Det krävs då mindre energi och tankekraft för att utföra den. Att utföra en rörelse med motorisk skicklighet sparar mycket energi för utövaren. (Schmidt & Wrisberg, 2001).

Forskaren och doktorn Chen (2011) vid California State University med mer än 20 års erfarenhet på området motorik menar att det finns fyra viktiga kriterier för utvecklingen av motoriska färdigheter inom skolidrott. Den första (1) är att eleven uppmuntras till att försöka och våga misslyckas. Vid ett eventuellt misslyckande måste läraren känna igen det felande momentet och uppmuntra till en korrigerande. (2) Att elever ställs i tävlingsliknande moment mot en annan elev som ligger i samma utvecklingsfas. (3) Lärare och elev måste ha tålmod under inläringen för ett nytt moment då tillfälliga bakslag eller att eleven kör fast är förekommande. (4) Lärare bör göra elever medvetna om metakognitiva strategier så eleverna kan se deras egna framsteg och bakslag som de sker. (Chen, 2011)

Enligt Chen (2011) är processen för motoriskt lärande mellan två eller fler individer otroligt komplex. Dynamiken mellan individerna och miljön där inläringen sker spelar in och gör resultatet oförutsägbart. En metod som fungerar väldigt bra mellan en lärare och en elev behöver nödvändigtvis inte fungera, och kan till och med vara dålig, för läraren och en annan elev. Resultat som producerats kan skifta från dag till dag och gör lärandet till ett olinjärt och oförutsägbart fenomen. Trots dessa svårigheter i detta paradoxala fenomen har forskning visat hur det kan tjäna som en källa för energi och inspiration för att lära sig nya motoriska färdigheter. (Chen, 2011)

Schmidt & Wrisberg (2001) skriver att motorisk träning kan, inom skolidrotten, ske i både förutsägbara och oförutsägbara miljöer. Vid gymnastik utförs de motoriska rörelserna väldigt konkret, och blir därför en förutsägbar miljö, i jämförelse med exempelvis fotboll där det finns fler dimensioner som spelar in för att utföra en övning och miljön blir oförutsägbar.

Slutsatsen blir att Schmidt & Wrisberg (2001) och Chen (2011) anser att en viktig del i motorisk inläring är bl.a. att våga utföra motoriska övningar och inte vara rädd att misslyckas. Inläringen kan även ske i både förutsägbara som oförutsägbara miljöer samt dynamiken och samspelet mellan individerna kan spela in på lärandet.

3. Metod och källor

Vi har valt att använda oss av en kvalitativ metod i vår forskning för att finna svar till våra utformade frågeställningar. Kvale skriver att “den kvalitativa forskningsintervjun försöker förstå världen ur de intervjuades synvinkel, utveckla innebörden av människors erfarenheter, frilägga deras livsvärld” (Kvale & Brinkmann, 2009, sid 9). Eftersom vi har som syfte att värdera idrottslärares samt klasslärares kunskaper genom deras förhållningssätt och förståelse till motorisk utveckling tyckte vi därför att intervjuer skulle vara det mest lämpliga tillvägagångssättet. Databasinsamlingen har skett under våren 2013.

3.1 Litteratursökning

Vår litteratursökning har skett genom sökningar på Umeå Universitetsbibliotek, det medicinska biblioteket i Umeå och i databasen EBSCO. Urvalet har bestått utav vetenskapliga artiklar, avhandlingar och litteratur som handlar om motorik och undervisning av motoriska färdigheter. Sökord vi använt oss utav är motorik, pedagogik, motorisk utveckling, motorisk kontroll, motoriskt lärande och utvärdering Idrott och Hälsa samt engelska sökord som motor skills, gross motor, fine motor skills, pedagogy, teacher education och physic education in primary school.

3.2 Urval

Urvalet av skolor begränsade vi inom Umeå kommuns område för att kunna genomföra personliga intervjuer. Informanterna har vi tänkt ska vara fyra idrottslärare samt fyra klasslärare som utöver Idrott och Hälsa även undervisar i andra ämnen. Idrottslärare och klasslärare har systematiskt valts ut, efter kontakt med en skoladministratör hos kommunen där vi önskat 16 namn på lärare (åtta idrottslärare och åtta klasslärare som håller i idrottsundervisningen). Genom ett systematiskt urval har vi kontaktat varannan lärare i listan och då fått våra åtta informanter, detta då metoden är enkel

att genomföra för att undvika en subjektiv bedömning men med risk för systematiska fel (Kvale & Brinkmann, 2009). Att både klasslärare och idrottslärare valts är för att ge en bredare bild av hur verkligheten ser ut på skolor där det inte är självklart att en idrottslärare finns tillgänglig för åk 1-3. Läsare bör ha i beaktning att idrottslärare och klasslärare kan ha olika förståelse, erfarenheter, planeringstid m.m. som spelar in i resultatet från intervjuer.

3.3 Tillvägagångssätt

Vi har valt kvalitativa intervjuer som tillvägagångssätt. Vi har anpassat oss efter informanternas önskemål om plats och tid vilket främst skett på skolor i arbetsrum men två utav intervjuerna har skett utanför skolmiljö i informanternas hem. Detta för att informanterna ska känna sig så bekväma som möjligt under intervjutillfället. Vi har båda varit deltagande vid varje intervju samt varit samtalsledare för fyra intervjuer var. När ena personen varit samtalsledare har den andra personen varit observatör och fört stödanteckningar, samt bistått med följdfrågor. Trost (2010) menar att två samspelade intervjuare kan samla en större mängd data från informanten. Stukát (2011) menar att det finns en risk med två intervjuare då informanten kan uppleva en typ av underläge och därmed också hålla tillbaka i svaren. Intervjuernas varaktighet varierade mellan 15-75 minuter men följde samma frågemall. Inom kvalitativ forskning kan djupet på en 15 minuter lång intervju diskuteras (Kvale & Brinkmann, 2009), men utifrån det undersökta fenomenet anser vi att den fortfarande är relevant och att det som inte sades också är värdefullt. Samtalet spelas in med diktafon i syfte att kunna återge ordagranna formuleringar såväl som att viktiga detaljer lätt kan missas när endast egna handskrivna anteckningar genomförs. Vi inleder intervjuerna med uppvärmningsfrågor för att informanten skall känna sig bekväm och varm i kläderna när våra huvudfrågor kommer. Vi upptäckte vid försöksintervjuer att detta gav ett bättre resultat då objekten talade mer utförligt kring sina tankar om ämnet.

Under intervjuerna använde vi oss av en halvstrukturerad intervjuform utifrån en frågemall som finns bifogad som bilaga (Kvale & Brinkmann, 2009). Detta eftersom vi, utifrån situation, även ställde följdfrågor för att få ut så mycket information som möjligt av våra informanter. Frågemallen är framtagen för att kunna ge data som besvarar våra frågeställningar. Frågorna följer en struktur som ska ge en logisk ordningsföljd för samtalet, men leder informanten samtalet i en annan riktning är vi flexibla att ändra strukturen (Bryman, 2011). I viss mån har vi fått styra tillbaka informanten på ämnet då vissa utsvävanden hamnat utanför ämnet vi behandlar. Kvale & Brinkmann (2009) presenterar kunnighet (inom ämnet) som det första av de tio kvalifikationskraven för en intervjuare. I vårt förarbete har vi valt att läsa igenom litteratur för vårt ämne som finns i lärarutbildningar samt gå igenom relevant forskning för att kunna ha ett kritiskt förhållningssätt till den information som samlas in vid intervjuer. Frågorna är framtagna i syfte att besvara våra frågeställningar. De har inte heller sett likadana ut från intervju till intervju utan har omformulerats för att främja ett gott samtalsflöde. Vårt mål har alltid varit att hålla oss till öppna och sonderande frågor för att få långa och utförliga svar. Enligt Kvale & Brinkmann (2009) kan mer uttömmande svar ges av informanten om tystnad tillåts i samband med frågeställningarna, då informanten ges tid att tänka och reflektera. Därför gav vi informanten tid före och efter en fråga. Intervjuresultatet kan

ha begränsats av vår erfarenhet att genomföra intervjuer, men vi upplever att intervjutekniken förbättrades efter varje genomförd intervju.

För vår dataanalys har vi valt ett grundutförande för tematiska analyser, detta för att strukturera upp den insamlade datan (Langemar, 2008). När vi analyserade intervjuerna valde vi att filtrera bort överflödigt information och sedan sammanfatta dem. Då en viss dialog fördes under intervjuerna har vi valt att använda oss av meningskoncentrering, istället för att transkribera dem ordagrant, men utan att för den delen ta bort relevant information (Kvale & Brinkmann, 2009). Vid sammanfattningarna har vi tematiserat dem utifrån våra frågeställningar, vi anser att detta gör det lättare för läsare att följa den röda tråden i arbetet.

3.4 Tillförlitlighet

I intervjuerna har vi försökt locka ut den förståelse som lärare besitter inom motorik och läsare av denna rapport bör ha i beaktning att en djupare förståelse än vad vi gestaltar kan finnas hos läraren då frågorna vi ställt uppfattats olika och därigenom lett till andra typer av svar. Observationer som komplement till detta skulle kunna avhjälpa eventuella missuppfattningar och stärka studiens reliabilitet. Stukát (2011) skriver att intervju som metod kan vara problematiskt då informanten kan ge en förskönad bild av sin verklighet, här skulle kanske observationer bidra till att verifiera eller falsifiera den data informanterna ger. Kvale & Brinkmann (2009) skriver att reliabilitet handlar om att någon annan kan göra om samma studie och uppnå samma resultat. I en kvalitativ halvstrukturerad intervju kan dock detta resultat variera stort, vilket det även gjort för oss. Vår stegrande erfarenhet av att genomföra intervjuer kan därtill ha spelat in på resultatet då vi blivit bättre på att ställa följdfrågor och föra samtal med en röd tråd. Med dessa ramar och riktlinjer i åtanke har vi strävat efter att vara objektiva i vårt resultatåtergivande.

3.5 Etiska överväganden

Inför de intervjuer som genomförts har alla informanter blivit informerade om forskningsuppdragets syfte samt hur informanternas svar är tänkta att användas. De har även gjorts medvetna att de kan välja att inte svara på frågor, få alternativ eller frågan förklarad samt att de när som helst kunnat avbryta intervjun. De har både vid första kontakt (telefon och email) samt innan intervjustart blivit informerade om att intervjun aidentifieras och att ljudupptagningar och deras identiteter hålls konfidentiella. Ljudupptagning under intervjuerna har skett med informanternas medgivande och endast i transkriberingssyfte. Efter avslutad intervju har informanterna givit sitt samtycke för att materialet får användas. (Kvale & Brinkmann, 2009)

4. Resultat och analys

4.1 Presentation av undersökningsgrupp

Idrottslärare;

Anders, som är i 60-års åldern är behörig idrottslärare eftersom han tog en två-årig examen i idrott 1975. Han har arbetat som idrottslärare i 37, år varav 27 år med barn 5-13 år.

Albin är i 40-årsåldern och gick ut lärarutbildningen 1996. Han har jobbat med ämnet Idrott och Hälsa sedan 2001 och gått diverse fortbildningskurser för att bli behörig i ämnet.

Anton i 30-årsåldern har sedan 2001 varit utbildad idrottslärare och hans tjänst omfattar en heltidstjänst med ämnet Idrott och Hälsa.

Alex, som är i 30-årsåldern, är behörig i ämnet och tog lärarexamen 2008 med idrottsinriktning. Han undervisar i Idrott och Hälsa till 60% i åk 1-3. Resterande tjänst har han på fritidshem.

Klasslärare;

Birgitta är en nyutbildad lärare i 30-årsåldern som nyligen börjat undervisa som klasslärare i en åk 3, hennes utbildning ger henne inte behörighet för ämnet Idrott och Hälsa.

Boel är i 40-årsåldern och utbildad grundskolelärare. Hon undervisar i åk 1-3 och saknar behörighet för ämnet Idrott och Hälsa.

Bengt arbetar med en förskoleklass men undervisar några klasser i grundskolans tidigare år i ämnet Idrott och hälsa. Bengt är i 30-årsåldern och tog sin lärarexamen 2010, med 15 högskolepoäng i idrott är han inte behörig för ämnet.

Borghild är i 50-årsåldern och har undervisat barn i låg- och mellanstadieålder i 30 år. Idag undervisar hon en andraklass i samtliga ämnen förutom musik och slöjd. Hon saknar behörighet för ämnet Idrott och Hälsa.

4.2 Hur ser idrottslärarnas och klasslärarnas förståelse ut för betydelsen av goda motoriska färdigheter för barns utveckling?

För att ta reda på vad de tillfrågade lärarna visste om motorik, ställde vi en öppen fråga där vi bad dem berätta om vad de kan och hur de tänkte kring begreppet motorik. Tre av idrottslärarna talar väldigt ingående om motorikens betydelse. Anders gav uttryck för sitt kunnande och intresse för motoriska färdigheter genom långa utsägelser om betydelsen av att skolan ska stimulera barns utveckling av detta redan i de tidiga skolåren. Som Anders uttryckte saken: "motoriken sträcker sig även till ämnen, som musik där fingerfärdigheten spelar in i hur väl ett instrument spelas, eller i bild eller svenska där de ska rita eller skriva. Barn med dålig motorik har per automatik svårare i skolan, ta bara det där med att sitta som exempel. Det krävs balans för att kunna sitta stilla på en stol". Alla informanter gav uttryck för en förståelse av den motoriska inverkan på andra ämnen. Det var dock bara tre idrottslärare och en klasslärare som nämnde läs- och skrivinläringen som en komponent.

Albin uttryckte sig: “Ja, forskning har ju visat att en dåligt utvecklad motorik har en negativ inverkan på bl.a läs- och skrivinläringen.”

Anders har tagit del i Bunkefloprojektet och på egen hand fördjupat sina kunskaper inom barns motorik. Idrottslärarna uttryckte också att de genomgått diverse fortbildningar under skolans lovdagar men att dessa inte enbart fokuserade på motorik utan Idrott och Hälsas hela spektrum av aktiviteter. De övriga lärarna talade inte om motorik i samma omfattning och lika utförligt och har inte, av vad intervjuerna visat, heller erbjudits fortbildning inom området. Boel uttrycker en vilja för att lära sig mer om området “Jag kommer inte ihåg så mycket från lärarutbildningen vad det gäller gymnastik [...] vore roligt att få lära sig mer om motorik och få tips på bra övningar”. Boel förklarade vidare att deras fortbildningar främst syftade till det digitala klassrummet med Smartboards och iPads istället för Idrott och Hälsa.

När vi frågar de utbildade idrottslärarna vad motorik betyder för dem får vi svaren “ändamålsenliga rörelser”, “förmågan att koordinera sig i vardagen med maximal precision och med minsta möjliga ansträngning” och “kroppsmedvetenhet”. På samma fråga svarar två av klasslärarna att motorik är “att kunna röra sig” och “allt man gör har med motorik att göra”. Gemensamt för informanterna är att de nämner att grovmotoriken är det första som måste utvecklas och automatiseras innan finmotoriken och finkänsliga rörelser kan läras in. Sex lärare, samtliga idrottslärare och två klasslärare, talar vid ett eller flera tillfällen under intervjuerna om de grovmotoriska grundformerna, skolans uppdrag och läroplanens mål för motorisk träning inom ämnet Idrott och Hälsa. Bengt uttrycker sig så här: “Fysisk aktivitet ska ju erbjudas varje dag i skolan, det står tydligt i läroplanen. [...] Även motoriken har sin del då barn ska utveckla en god kropps kontroll”.

Sex av informanterna, de fyra idrottslärarna och två klasslärare, talar även om motorikens påverkan i barnets egen självkänsla. Hur barn med dålig motorik ofta kan känna sig utsatta och får svårare att komma in i gruppen. Alex uttrycker följande: “Barn som inte har en god motorisk förmåga hamnar ofta utanför gruppen för att de känner sig osäkra och rädda för att göra fel. Lärare bör prata mycket med barnen om just acceptansen att göra fel. Att det inte gör någonting. Att våga misslyckas stärker barnet i dess förmåga att utvecklas”. Albin tycks vara av samma åsikt och uttrycker sig: “Barn med sämre motorik visar mindre glädje och lust till ämnet (Idrott och hälsa)”. Anton säger att “det gäller att få med dataspelarna och få dem att tycka att idrotten är rolig för de ligger i en riskzon att inte uppnå målen”. Med dataspelarna syftar han på de barn som är mindre fysiskt aktiva på raster och fritid. Han tycker sig se en skillnad rent motoriskt hos de barn som ofta sitter inne och spelar dataspel gentemot de som aktivt leker utomhus eller dylikt. Borghild tycks också vara av åsikten att motorik påverkar självkänsla då hon talar om motorik och säger att “det syns i barnens lek”.

Två av idrottslärarna nämner även det ergonomiska i motorikens betydelse. De menar att en god motorisk förmåga är skadeförebyggande. Anders säger: “God motorik kan i många lägen vara livsavgörande” och exemplificerar en promenad vid en trafikerad väg när det är halt. “Saknar man den rätta balansen och rörligheten som kan krävas för att kunna parera ett pågående fall kan det sluta med att man hamnar framför en bil”.

4.3 Hur gestaltas det motoriska träningstänket i lärarnas planering för idrottslektioner?

Informanterna förefaller sig vara eniga om att planeringen anpassas efter väderlek, resurser och närmiljö. Aktiviteter genomförs även på ett sätt som de anser styrdokument åsyftar och har som mål att alla ska utvecklas och klara ett godkänt betyg. Gällande det motoriska träningstänket i planering har vi tolkat att tre idrottslärare tog in det motoriska träningstänket i hög grad för planeringen av idrottsundervisning. Anders säger att “motorikens utveckling har en stor del i idrottsundervisningen särskilt under de tidigare åren i skolan” och att det alltid finns med som en baktanke i planeringen. Albin menar i sin tur att “motorisk träning är inte ofta det centrala när du undervisar i Idrott utan blir först det då man har barn med speciella behov. (I detta fall dåligt utvecklade motoriska färdigheter)”. Anton säger att “i den nya läroplanen betonas grovmotoriska grundformerna som en av de fyra grundpelarna för undervisning, dans, takt och rörelse till musik har i nya läroplanen fått större utrymme men den motoriska träning finns med i dans- och taktträning också”. Albin nämnde att i den lokala pedagogiska planeringen han lägger upp för varje år för årskurs 1-3 ligger grundrörelser i fokus för den medvetna rörelseträningen i lek och spel. Klassläraren Birgitta uttryckte sig enligt följande på vår fråga om motoriken i planeringen: “Motorik är inget som är betyggrundande [...] fokuserar inte på motoriska rörelser i undervisningen, utan koncentrerar mig på att få en fungerande grupp och få bort tävlingsmomenten ur lekarna. Många av barnen håller på med någon slags idrott på sin fritid och därför blir också vinnandet en viktig del i allting”. Bengt förklarade att motorik tränas oavsett moment eller övning och anser att det är viktigare att fokusera planeringen på en stor variation av övningar och inspirera barnen till att lära sig lekar och sporter de kan utöva på raster eller efter skoldagens slut.

Fem av informanterna, en idrottslärare och fyra klasslärare, talade även om att motorikträning inte är något som tas i åtanke i första hand då undervisningsplaneringen sker utan är en delkomponent. I planeringen tas istället ofta sociala aspekter in. Att bygga upp en fungerande grupp där alla känner sig trygga och att eleverna har roligt under idrottslektionerna är något alla informanter tycker är viktigt. Bengt styrker denna tolkning då han säger att: “Motorik är inte det jag tänker på i första hand då jag gör en lektionsplanering. Jag ser först till vad gruppen främst behöver. Flera av de klasser jag undervisar i har svårt att komma överens och därför har jag fokuserat mycket på att sammanfoga gruppen. [...] Jag utför väldigt mycket samarbetsövningar för tillfället”.

Anton talar om den röda tråden i hans undervisning där en övning introduceras och stegras under de efterföljande lektionerna och hur detta gynnar elevers proximala utveckling. “När momentet introduceras skall svårigheten inte vara svårare än att alla kan genomföra övningen. [...] När momenten stegras i svårighet är det viktigt att det finns flera nivåer så man får med alla elever och utmanar dem på deras nivå”. För att bygga undervisningen på detta sätt säger Anton att det krävs en ordentlig förståelse för motorisk utveckling och även om han inte detaljplanerar undervisningen säger han att erfarenheterna från tidigare undervisning gör att han i bakhuvudet har flertalet passande övningar till varje moment.

4.4 Hur arbetar idrottslärarna och klasslärarna för att främja barns motoriska utveckling?

Fem av sju informanter, samtliga idrottslärare och en klasslärare, nämner att lärare behöver se till varje barns enskilda behov. Finns det någon som behöver extra stöd i dess motoriska utveckling har han/hon rätt till att få detta. Upplägget ska dock se ut på ett sätt att det inte blir utpekande. Anton talar specifikt om hur viktigt han tycker det är att utmana barnen på dess egen nivå. Detta för att inte trycka ned ett barn som har för svårt med en övning eller att låta det vara för lätt för någon som är väldigt duktig i något moment. Han uttrycker sig så här: “Det gäller att bygga lite svårare hinderbanor, utmana dem och få dem att våga ta steget och prova [...] Hoppa över en bänk klarar en två-åring så man får ju hänga upp bänken en bit och hela tiden utmana dem, då blir det mycket mer utvecklande, tycker jag”. Vidare säger Anton att “alla ska våga” och det är något som alla lärare säger i intervjuerna. Anton och Boel talar om vikten av att bygga ett gott klimat i gruppen där ingen känner sig utpekad när det blir fel utan istället får en klapp på ryggen och ett “du tar det nästa gång”. Finns inte detta klimat säger Anton att “de aldrig kommer våga försöka om rädslan att misslyckas är större än glädjen att lyckas”. Borghild uttryckte att “barn presterar efter deras förutsättningar”, en kommentar vi i efterhand, när vi analyserat intervjun, inte kunnat enas om det syftar till att se varje barns enskilda behov eller till motsatsen, att elever presterar utifrån vad de kan oavsett om övningen är tillämpad eller inte, därför har hon exkluderats gällande barns enskilda behov.

Samtliga åtta lärare tar även upp gymnastik och redskapsgymnastik när de pratar om främjande övningar för motorisk träning. Alex förklarar “på redskapsgymnastiken är det lätt att sätta upp stationer där eleverna tränar olika färdigheter och för dem är det bara en rolig hinderbana, men jag ser hur mycket de utvecklas när de utmanar sitt kunnande”. Borghild förklarar vidare att “ibland lägger jag in gymnastikredskap i vanliga lekar som inte annars innehåller redskap för att få in fler utvecklande moment och skapa en förändring i leken. Barnen tycker att det är roligt och tänker inte ens på att de får extra träning”.

Gemensamt för tre av idrottslärarna, Anders, Anton och Albin, är att de gav exempel på hur vidareutveckling av lekar för att främja alla barns motoriska utveckling kunde genomföras. Anton nämner t.ex. en övning som topsboll (tänk innebandy fast med en mjuk större boll och klubbor som ser ut som örontops). Om övningen säger han att “topsboll är jättebra, för alla kan vara med och spela det, nivåskillnaderna jämnas ut då de som är duktiga på innebandy tappar sin fördel med att kunna dribbla och driva bollen och istället övar in en ny automatisering av rörelser [...] och alla tycker fortfarande att det är skitkul”. Dessa tre lärare är även inne på hur barn automatiserar rörelser genom träning. Anders talar om hur barnen lär och utvecklas genom att härma, härmandet av vänner eller idoler, det kan vara danskoreografi, fotbollsfinter eller bara något så simpelt som att hoppa på gatustenar eller att balansera. Han menar att detta är färdighetsträning som sedan leder till en automatisering och för att vidare kunna kombinera rörelser. Anders fortätter med ett exempel: “Det är svårt för en elev som inte automatiserat skrivandet, att både anteckna och kunna ta in det som sägs av läraren framme vid tavlan”.

Alex berättar att barns motorik ska tränas inifrån och ut och med det förklarar han “att man utvecklas från kroppens mitt uti fingertopparna. När vi tränar racketsporter kanske jag inte börjar med badminton, där racket blir en förlängning på armen. Utan att jag börjar med en typ av pingis fast med större slagyta då racket är närmare kroppen så det är lättare för barnen att kontrollera dem” samtidigt som Alex illustrerar en bricka på ca 30 cm i diameter som hålls med båda händerna och bollar av olika storlekar jongleras. De två klasslärarna Boel och Borghild svarade att de tränar barns motorik främst genom dramaövningar och övningar där man använder stora och små rörelser. Boel säger vidare att “alla lekar som man genomför innehåller ju motorisk träning på något sätt. Därför tycker inte jag att man ska stirra sig blind på att just få in alla grundrörelser i alla övningar osv. Det tar sig ändå”

Anders tycker det är viktigt att, framförallt för barnen med motoriska svårigheter, hitta ett koncept för ämnesöverskridande träning, en typ av skolsamverkan. “Att försöka få en samverkan med resterande skola skulle hjälpa barn med problem motoriskt då de skulle kunna få kontinuerlig träning i området. Motoriken påverkar inte bara barnet på idrotten utan i allt man genomför. Därför borde samverkan vara en självklarhet”.

4.5 Hur utvärderas barns motoriska färdigheter och utveckling?

För att utvärdera de grovmotoriska grundformerna läroplanen tar upp som ett grundelement har fem av åtta, samtliga idrottslärare och en klasslärare, svarat att de använder sig av redskapsgymnastiken för att kunna se till alla grundrörelser och barns motoriska utveckling. Bengt och Borghild var dock eniga om att skolidrotten egentligen har för korta lektioner för att kunna ha redskapsgymnastik och hinderbanor så ofta som egentligen skulle viljas. Borghild problematiserar användandet av redskapsidrott då det tar mycket tid från undervisningen. Hon säger att “redskapen tar alltid lång tid att plocka fram och bort, även om man tar hjälp av barnen. De har 80 minuter idrott i veckan fördelat på två pass. Det kan ta upp till en kvart att plocka fram redskap och instruera övningen, och sedan säg tio minuter till att plocka bort. Det lämnar inte mycket tid till själva utförandet, tyvärr”. Vanligaste tidsåtgången för idrottsundervisning i klasserna var ett idrottspass på 60 minuter, endast på två idrottslärares skolor erbjöds idrott under två pass, vardera 40 minuter. Samtliga idrottslärarna svarade nej på frågan om de upplevde att skolan gjorde nog för att deras elever uppfyllde Nordiska rådets rekommendationer (Statens folkhälsoinstitut, 2011) för barn och ungdomar för 60 minuter fysisk aktivitet per dag. Tyvärr ställdes inte denna fråga till klasslärarna.

Sju av åtta lärare uttryckte att det fanns för lite material för att utvärdera barns motoriska färdigheter och de uttryckte att normen för vad barn skall kunna avgörs utifrån nivåskillnader på barnen i gruppen då flera av lärarna uttryckte läroplanens krav som otydliga. Borghild säger efter att snabbt ha bläddrat i LGR 11 “det känns som att lärarna får tolka fritt hur djupgående undervisningen på de grovmotoriska rörelserna undervisningen ska fokuseras för årskurserna 1 till 3”. Majoriteten av dessa lärare talar även om svårigheten med bedömning inom Idrott och Hälsa då resultaten kan variera beroende på dagsform och hälsotillstånd. Alex säger “ett barn som nyligen varit sjukt i en förkylning kan behöva en återhämtningstid [...] barnet kan ha missat flera lektionstillfällen och ibland hela moment och ligger på så sätt efter [...] idrott är inte som matematik

där man kan skicka hem en läxa utan man får ibland vara lite flexibel och försöka bedöma ett moment utifrån andra moment”.

Anders menar att det i frågan om just utvärdering helt klart finns utvecklingspotential. “I dagsläget är det egentligen bara observationer som genomförs och inga speciella anteckningar kring varje grundrörelse. Ser man några grova svårigheter i ett motoriskt utförande har man skyldighet att göra något åt saken, men annars löper idrottslektionerna på som vanligt”. Anders har själv använt sig av MUGI:s observationsschema och själv deltagit i Bunkefloprojektet. Han anser att observationsschemat är ett gott hjälpmedel men att det är tid och utrymme som fattas för att kunna genomföra utförligare utvärderingar. Just i problemet om tid och utrymme får han medhåll av samtliga informanter. Anton uttrycker sig så här: “Att se till varje barn kan vara svårt eftersom man har så pass stor grupp. [...] Ibland hade det varit bra med en resurslärare så man kan fokusera på observationen. Nu får man göra det bästa av situationen och arbeta successivt där man ser till varje barn som en helhet under hela läsåret”. Albin och Alexs motorikobservationer genomförs kontinuerligt men de båda säger att fokus hamnar på de barn som har svårare motoriskt och åtanke läggs på dem när stödanteckningarna och utvärderingarna skrivs efter lektionerna. Alex säger att “det är svårt att stå där med pärmen och observera 24 barn genomföra åtta stationer utan att man behövs någonstans [...] jag försöker utgå ifrån vad jag tycker barnen ska kunna. Jag menar, de barn som utmärker sig i gruppen är oftast de som har väldigt lätt eller väldigt svårt för ett moment. Alla däremellan passerar lätt radarn”.

5. Diskussion

I denna slutdiskussion har vi för avsikt att jämföra och analysera den empiriska insamling av våra intervjuer med tidigare forskning, lärares förutsättningar och annat vi sammanställt i bakgrunden. För urvalet av informanter i studien har det endast valts ut lärare med inriktning på årskurserna 1-3. Slutsatser i diskussionen är endast utifrån de åtta intervjuerna vi genomfört och därför anser vi att detta inte är tillräckligt för att med tillförlitlighet kunna applicera slutsatser som generella för yrket, eller för individernas faktiska kunskaper då vi inte genomfört observationer. Vi hoppas dock kunna inspirera till fortsatt forskning och vidare studier på området.

Hur idrottslärares respektive klasslärares förståelse för betydelsen av goda motoriska färdigheter ser ut har vi inte kunnat ge ett entydligt svar på. Vi tolkar att de olika förutsättningar lärarna i studien har, till viss del, kan spela in som t.ex. utbildning, fortbildning, tjänstegrad m.m. Resultat i vår studie tyder på att idrottslärarna erbjuds mer och allsidigare utbildning med inriktning på ämnet Idrott och Hälsa. En av idrottslärarna har även haft möjlighet att delta i diverse forskningsstudier såsom Bunkefloprojektet (Ericsson, 2003). Klasslärarna i studien förklarade att de inte erbjudits fortbildning inom ämnet Idrott och Hälsa. Boel hade exempelvis istället bl.a. fått fortbildning som inriktade sig mot det digitala klassrummet. Skolinspektionens (2012) granskningar visar att fortbildning inom Idrott och Hälsa blivit eftersatt. Vidare skriver Skolinspektionen (2012) att det uppstår en konkurrenssituation ämnen emellan och att det då är lätt att rektorer faller för frestelsen att prioritera andra ämnen istället för den kompetensutveckling som behövs inom ämnet Idrott och Hälsa.

Majoriteten av lärarna i vår studie talar om hur en god motorik har en påverkan på självkänslan. Bl.a. Larsson & Meckbach (2012) skriver om hur en välutvecklad motorisk förmåga har en positiv inverkan även på det psykiska. Detta kan även kopplas till Brun Sundblad m.fl. (2008) och Williams m.fl. (2008) om att det inte bara påverkar barnets engagemang på idrotten utan även har en effekt på deras fysiska aktivitet senare i livet. Detta är även angivet i styrdokumentet för grundskolan där "fysiska aktiviteter och en hälsosam livsstil är grundläggande för människors välbefinnande. Positiva upplevelser av rörelse och friluftsliv under uppväxtåren har stor betydelse för om vi blir fysiskt aktiva senare i livet" (LGR 11, 2011, s. 51). Schmidt & Wrisberg (2001) och Chen (2011) skriver om vikten av att våga misslyckas för att ha mod nog att försöka igen och utvecklas motoriskt. Eftersom alla informanter gett en liknande bild av detta och påvisat kunskap som väl kan jämföras med varandra kan vi inte se några skillnader på yrkesgrupperna. De förefaller sig alla ha en god förståelse för motorikens påverkan på det psykiska området.

Utifrån vårt resultat upplever vi att lärare i vår undersökning gör det bästa de kan utifrån sina förutsättningar. Vi ser dock att intervju svaren varierat beroende på utbildningsgrad sett till ämnet. Schenker (2011) skriver att en idrottsdidaktiskt skolad lärare har bättre verktyg för att medvetet kunna reflektera och identifiera perspektiv som är lämpade för idrottsundervisningen. Idrottslärarna i vår studie gav mer utförliga svar och uttryckte sig mer om aktuell forskning inom ämnet motorik och motorisk träning gentemot klasslärarna. Vår studie kan dock inte med säkerhet säga huruvida detta är faktisk kunskap de besitter eller om det har med andra omständigheter att göra. Vår tolkning är att detta skulle kunna härledas tillbaka till lärarutbildningen där vi funnit klara skillnader i vilket omfång ett specialiserat program med syfte om att utbilda idrottslärare i jämförelse med lärarprogrammet (inriktning mot förskoleklass, fritidshem och grundskolans 1-6) där Idrott och Hälsa är tillvalskurser. Idrottslärarutbildningens idrottsblock varierar mellan 60-120 högskolepoäng jämfört med lärarutbildningens (grundskolans 1-6, fritids- och förskolelärarprogrammet) 0-30 högskolepoäng.

De idrottslärare som gav oss de mer uttömmande och utförliga svaren, för vad god motorik betydde för dem, gick väl i hand med Guthries definition av motorisk färdighet (Schmidt & Wrisberg, 2001) som en rörelse för att utföra ett mål med maximal precision med en minimal energiåtgång. Schmidt & Wrisberg (2001) menar att för att kunna genomföra en rörelse med en sådan perfektion krävs medveten träning, vilket två av idrottslärarna talat om med en röd tråd i undervisningen, från när de skolas in till när de betygsätts i åk 6. Den röda tråden innefattar att tidigt introducera rörelseträning, ergonomisk medvetenhet och skadeförebyggande åtgärder. Anders pratade under sin intervju om konsekvenserna för hur en dåligt utvecklad motorik även kan vara orsaken till att ett barn inte kan sitta still. Detta kan kopplas ihop med vad Gustafsson & Hugoh (1987) skriver om hur det kan bero på en dålig kroppsbalans. Om ett barn ofta byter kroppsställning på stolen behöver det inte nödvändigtvis bero på att han/hon är orolig utan att barnet helt enkelt behöver mer balansträning. Anders nämner även, i en annan del av intervjun, hur barn lär sig genom att efterlikna kamrater och att när barnet lärt sig rörelsen sedan kan kombinera den med en annan. Här kan en tydlig koppling

göras till Schmidt & Wrisberg (2001) då de skriver om just barns härmande som metod till motorisk inläring, som kan leda till en automatisering och kombinationsmotorisk inläring.

Ett par av idrottslärarna vädrade i studien en oro för en kategori barn de kallar "dataspelare" och "tv-spelare". De menar att dessa barn går miste om träningsmoment för motoriken och kroppsphysiken på fritiden då de väljer spel istället för lek. Lärarna säger att dessa barn är mindre delaktiga under idrottslektioner och raster. Detta kan därefter kopplas in i en ond cirkel då Williams m.fl. (2008) skriver om hur barn med mindre utvecklad motorik drar sig för att vara fysiskt aktiva.

Samtliga idrottslärare och två klasslärare talade specifikt om de grovmotoriska grundformerna vid intervjuerna. I frågan gällande planering, genomförande och utvärderande av sin undervisning gav tre av idrottslärarna uttryck för att träning av grundrörelser var centralt i idrottsaktiviteter. Dessa försökte också hitta aktiviteter som anpassas så alla barn kan delta oavsett varit i sin motoriska utveckling de befinner sig. Två av idrottslärarna gav exempel på övningar där gapet mellan de barn som presterar bättre gentemot de som presterar sämre kan reduceras i exempelvis innebandy. Att då istället spela ett spel som kallas topsboll (mjuk boll och en klubba som liknar en örontops) gör att de elever som är väldigt duktiga blir något sämre, då det är väldigt svårt att driva bollen med denna klubba. De menade att leken inte blir lika utpekande som innebandy kanske hade varit och därmed har lärare mycket lättare att få alla att aktivt delta och tycka att det är roligt. Av klasslärarna var det ingen som gav uttryck för ett särskilt fokus på de motoriska grundrörelserna, utan menade att den främsta utgångspunkten för deras planering och genomförande var att involvera alla barn och ge dem motivation och rörelseglädje samt inspirera dem till nya lekar de kan utöva på raster och på fritiden. Både idrottslärarna och klasslärarna talar för samma mål, att skapa rörelseglädje för alla barn i övningar där alla kan delta, men beskriver olika syften för målen. Här vill vi reservera oss för att de två klasslärarna Boel och Borghild talade för stora och små rörelser i rörelselekar och dramaövningar, vilket skulle kunna kopplas Huitfeldt (2008) där rörelseutveckling sker från stora till små rörelser och inifrån och ut. Dock betonades inte det motoriska tänket i dessa övningar på samma sätt som Alex beskrev "pingisövningen", som speciellt var framtagen för att öva motorisk kontroll.

För hur den motoriska utvecklingen påverkar barn i andra ämnen poängterade alla informanter att barnet inte bara påverkas på idrotten och den fysiska hälsan, utan även i andra ämnen på olika sätt. Alla kunde dock inte ge konkreta exempel när vi bad om det men tre idrottslärare och en klasslärare nämnde dess påverkan på läs- och skrivinläringen, vilket är något som Gustafsson & Hugoh (1987) och Pagani m.fl. (2010) skriver om. Anders talade bl.a. om en automatisering av rörelser som skrivandet, hjälper eleven att samtidigt kunna koncentrera sig på lärarens instruktioner. Pagani m.fl. (2010) skriver om hur det kognitiva lärandet även innefattar finmotoriska inslag, såsom att skriva, och att en automatisering av rörelser därför blir viktig för att underlätta kognitiva lärandet. Detta anser vi kan vara nyttig kunskap att veta för att höja motorikträningens status och för att, om möjligt, få en samverkan inom skolan gällande motorisk träning. Eftersom det även är fler idrottslärare än klasslärare som nämner dess påverkan förefaller det sig som att kunskapen kring ämnet även skiftar.

Alla informanter tycktes vara insatta i kursplanens mål, dock uttryckte en klasslärare att denne inte ansåg att motorisk träning var betygsgrundande och därför inget som var prioriterat som övningsmoment. Borghild tyckte dock att läroplanen gav fritt tolkningsutrymme vilket kan leda till att lärare som undervisar i idrott och hälsa hittar kryphål att kringgå viktiga moment som det egentligen bör läggas mer vikt på. Granskningar som Skolinspektionen (2012) gjort visar att läroplanen inte är tydlig nog i sina mål och riktlinjer då flera lärare i deras undersökning haft en undermålig undervisning som inte uppfyllt kraven. Boel verkade tycka att motoriken ändå tränas oavsett vad du gör på idrotten och uttryckte sig att det inte behövdes lägga någon närmare eftertanke på motorikdelen i planeringen. Skillnaden mellan dessa idrottslärare och klasslärare tycker vi oss märka är att idrottslärare tycks ha ett större fokus på att få in specifik motorikträning i undervisningen. Detta kan möjligtvis kopplas till hur det kan skilja sig i planeringstid när en jämförelse görs mellan idrottslärare och klasslärare. Klasslärare har fler ämnen att planera och kan troligtvis inte lägga all sin planeringstid åt idrotten. Då kanske de blir tvungna att prioritera vissa moment i idrotten och motoriken faller bort. För idrottslärarna kan det tänkas att återkommandefrekvensen av lektioner och lektionstätheten för ämnet spelar in på ett positivt sätt. Detta då t.ex. utvärdering och utveckling av upplägg sker oftare.

En annan komponent som bör tas i beaktning är hur mycket idrott och hälsa varje klass har till förfogande under ett läsår. Skolverket (2011) menar att eleverna ska erbjudas minst 500 timmar Idrott och Hälsa fördelade över grundskolans nio år. Enligt granskningar gjorda av Skolinspektionen (2012) brister skolorna i att erbjuda den tillräckliga mängden idrottstimmar och flera av våra informanter uttryckte en problematik kring hur mycket tid som går åt till att plocka fram och bort redskap vid t.ex. redskapsgymnastik. Huruvida skolinspektionens granskning, om hur ombyte och dusch räknas in i undervisningstiden, gäller för våra informanters skolor är för oss oklart. Detta skulle kunna medföra att lärarna som undervisar i Idrott och Hälsa får mindre tid åt själva utförandet av lektionen. De klasser med mest idrottsundervisning i våra informanters klasser har 80 minuter per vecka men vanligast var ett 60 minuterspass. Intressant är att de fyra idrottslärarna upplever att skolan inte gör nog för att uppfylla Nordiska rådets (Statens folkhälsoinstitut, 2011) rekommendationer med 60 minuters daglig fysisk aktivitet för barn och ungdomar.

Gemensamt för klasslärare och nästan samtliga idrottslärare i vår studie var att de uttrycker en avsaknad av material för att utvärdera barns motoriska färdigheter på ett effektivt sätt. Vidare berättade samtliga informanter att de för åk 1-3 inom någon utsträckning arbetade med gymnastik och redskapsgymnastik. Dessa övningar ansågs av samtliga idrottslärare och 1 klasslärare att vara bra för att observera och utvärdera barns motoriska kunnande. Detta kan väl kopplas till Chen (2011) och Schmidt & Wrisberg (2001) som skriver om förutsägbara och oförutsägbara miljöer inom idrotten. En förutsägbar miljö, som redskapsgymnastiken är, gör det lättare för lärarna att observera elevers motoriska utveckling. Anton och Alex uttryckte en resursbrist för att kunna utvärdera alla elevers utveckling, dels på grund av de stora barngrupper som finns i skolan och dels tidsåtgång för att ställa i ordning och strukturera upp lektionerna. Detta skapar problem när varje

barns enskilda behov ska ses till, vilket fyra idrottslärare samt en klasslärare uttryckte var viktigt. Vidare beskriver även Alex den problematik där en elevs resultat kan skifta beroende på hälsotillstånd och sinnestillstånd vilket det finns belägg för i Chen's (2011) studier.

5.1 Slutsatser

Lärare i studien ger uttryck för att ha förståelse för mål i läroplanen men arbetar med ämnet på olika sätt. Detta förefaller sig för oss som naturligt då olika förutsättningar med barngruppsstorlekar, inom- och utomhusmiljöer, redskap och resurser m.m. spelar in på hur undervisningen kan bedrivas. Fortbildning bland lärarna i vår studie tyder på att idrottslärarnas fortbildningar fokuseras i större utsträckning på ämnet Idrott och Hälsa än klasslärarnas. Klasslärare i studien önskar mer utbildning med fokus på barns motoriska utveckling och idrott och hälsa. Vi har funnit att material i lärarutbildningar idag, som ger behörighet för idrott, i varierande omfattning skulle kunna tillgodose det kunskapsbehov som finns för motorisk utveckling. Utifrån detta anser vi att fortbildning för lärare, idrottslärare som klasslärare skulle gynnas av inspirerande föreläsningar, litteratur och diskussionsforum.

Skillnader mellan idrottslärare och klasslärare kan i stor utsträckning ligga i tidsbristen av planeringstimmar. Eftersom en klasslärare har fler ämnen att planera och att granskningar visat att ämnet Idrott och Hälsa prioriteras lägre än många andra ämnen kan det led till att undervisningen lidande. För att möjligtvis finna en lösning på problemet bör antingen anställning av fler ettämneslärare i skolorna göras (planeringstiden läggs då bara på ämnet Idrott och Hälsa), eller öka antalet planeringstimmar och undervisningstimmar. En statusökning av ämnet skulle kanske även kunna leda till mer resurser.

För hur barns motorik har en inverkan på självkänslan och resultaten i klassrummet är något majoriteten av lärarna talar om under intervjuerna. Vi anser därför att en god förståelse för motorikens inverkan hos lärare, inte bara idrottslärare, skulle kunna leda till en större samverkan där motorik tränas redan från tidiga åldrar i skolverksamheten och i större utsträckning.

5.2 Studieanalys

Då detta är vår första riktiga uppsats under våra universitetsstudier har vi lagt ned mycket tid på formalia och till att förstå strukturen för hur ett arbete av denna omfattning skall skrivas. Vi har successivt lärt oss igenom hela processen och nu i efterhand kan vi hitta flera kritiska fel vi gjort under vår studie. Under de första veckorna av arbetsprocessen skrev vi ned allt vi kunde hitta om hur den motoriska utvecklingen sker, då vi i det stadiet kände att detta skulle vara relevant för vår studie. Allt eftersom vår handledare förklarat att detta inte skulle vara relevant har det sjunkit in vad hon menat och ett större fokus lades därefter på hur skolan ser ut idag, skolans uppdrag och hur lärarutbildningens upplägg ser ut. Vi kan dock känna att underlaget för motorisk utveckling gav oss en nödvändig förståelse vid intervjuerna där vi bättre kunnat ställa följdfrågor utifrån denna förståelse.

För den empiriska insamlingen kan vi i efterhand känna att vår frågemall inte gav svar på allt vi önskat kunna presentera i studien. Frågor om lärarnas tidsåtgång för planering mot ämnet, huruvida de ansåg sig ha rätt eller tillräckliga resurser för att ge en utbildning som uppfyller läroplanens mål tillfullo och om hur de anser att idrottsämnet prioriteras gentemot andra ämnen bör ha funnits med.

Vid en jämförelse av de testintervjuer och de intervjuer vi genomfört ser vi en stor skillnad på mängden information våra informanter gav samt att strukturen för samtalsflödet blev bättre. Därför var det väldigt nyttigt att göra dessa testintervjuer för att sedan kunna analysera och omformulera frågor som inte gav de svar vi ville ha.

Eftersom vi varit två som skrivit detta arbete är det viktigt med ett gott samarbete för att få ett tillfredsställande resultat. Vi tycker detta samarbete fungerat väldigt bra då vi ofta tänker väldigt lika vilket gjort arbetet mer motiverande. Möjligheten att använda varandra som bollplank för funderationer, tankar och idéer har i mörka stunder varit viktig för att över huvudtaget orka fortsätta skriva.

Verktyget Google Docks som vi använt oss av har i stort varit ett bra verktyg men efter att vi passerat 8000 ord kunde verktyget börja spöka och slänga om ord och bokstäver vilket försinkat oss.

För att ge vår studie mer tillförlitlighet kan vi i efterhand känna att observationer hjälpt för att verifiera datainsamlingens substans. Vidare forskning på området skulle kunna vara en djupdykning på vilka kunskaper lärare som undervisar i Idrott och Hälsa besitter, genom en omfattande enkätundersökning. En sådan studie skulle kanske kunna visa samband på hur de olika utbildningarna kan ha för inverkan på kunskapsskillnader inom området motorik.

Referenslista

- Brun Sundblad Gunilla (red), Engström Lars-Magnus, Lundvall Suzanne, Ekblom Björn (2008). Skola–Idrott–Hälsa (SIH-projektet) – en sexårsuppföljning, *Svensk Idrottsforskning*, vol 4 Årg. 17, s. 4-7.
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Chen, David (2011): Creative Paradoxical Thinking and Its Implications for Teaching and Learning Motor Skills, *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, Vol. 82 Årg. 9, s. 19-50. (Elektronisk) Tillgänglig < <http://dx.doi.org/10.1080/07303084.2011.10598688> > (2013-05-22)
- Ericsson, Ingegerd & Karlsson, Magnus (2012). Daily Physical Education Improves Motor Skills and School Performance – A Nine-Year Prospective Intervention Study, *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, Vol 2(2).
- Ericsson, Ingegerd (2003). *Motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer: en interventionsstudie i skolår 1-3*. Diss. Lund : Univ., 2003 (Elektronisk) Tillgänglig < <http://dspace.mah.se/handle/2043/7975> > (2013-05-22)
- Ericsson, Ingegerd (2005). *Rör dig - lär dig: motorik och inlärning*. Stockholm: SISU idrottsböcker.
- Gustafsson, Björn & Hugoh, Sol-Britt (1987). *Full fart i livet - en väg till kunskap: en bok om barns behov av aktivitet på förskole- och grundskolenivå*. Mjölby: Cupiditas discendi.
- Holle, Britta (red.) (1998). *Motorisk-perceptuell utveckling: 0-7 år : neuropsykologisk/ neurofysiologisk observation : tvärfackligt behandlingsunderlag*. 4., rev. uppl. Hägersten: Psykologiförl.
- Holle, Britta (1978). *Normala och utvecklingshämmande barns motoriska utveckling: praktisk vägledning med utvecklingsschema och övningsexempel*. Stockholm: Natur och kultur.
- Huitfeldt, Åke (red.) (1998). *Rörelse och idrott*. 1. uppl. Stockholm: Liber.
- Jagtøien, Greta Langlo & Hansen, Kolbjørn & Annerstedt, Claes (2002). *Motorik, lek och lärande*. 1. uppl. Göteborg: Multicare.
- Kommentarmaterial till kursplanen i idrott och hälsa*. (2011). Stockholm: Skolverket. (Elektronisk) Tillgänglig < <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2589> > (2013-05-22)
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

- Langemar, Pia (2008). *Kvalitativ forskningsmetod i psykologi: att låta en värld öppna sig*. 1. uppl. Stockholm: Liber.
- Larsson, Håkan & Meckbach, Jane (red.) (2012). *Idrottsdidaktiska utmaningar*. 2. uppl. Stockholm: Liber.
- LGR11, *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011* (2011). Stockholm: Skolverket. (Elektronisk) Tillgänglig < <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2575> (2013-05-22)
- Pagani, Linda S., Fitzpatrick, Caroline, Archambault, Isabelle, Janosz, Michel (2010), School Readiness and Later Achievement: *A French Canadian Replication and Extension, Developmental Psychology*, Vol.46(5), pp.984-994.
- Riksidrottsförbundet (2004). *Fakta och argument*. Stockholm: RF
- Riksidrottsförbundet (2007). *Idrott och rörelse i skolan - en studie av idrotten i skolan 2007*. Stockholm: Andrén & Holm.
- Riksidrottsförbundet (2009). *Varför idrott och fysisk aktivitet är viktigt för barn och ungdom - Fakta och argument*. Växjö: Offset. (Elektronisk) Tillgänglig < www.rf.se/ImageVault/Images/id_2618/ImageVaultHandler.aspx > (2013-05-22)
- Schenker, Katarina (2011). På spaning efter idrottsdidaktik. Malmö Studies in Educational Sciences no. 61. Malmö: Holmbergs.
- Schmidt, Richard A. & Wrisberg, Craig A. (2001). *Idrottens rörelselära: motorik och motorisk inläring*. Farsta: SISU idrottsböcker.
- Skolinspektionen (2012). Idrott och hälsa i grundskolan – med lärandet i rörelse. Kvalitetsgranskning, Rapport 2012(5). www.skolinspektionen.se
- Skolverket (2000). *Kursplan - idrott och hälsa*, Stockholm: Skolverket. (Elektronisk) Tillgänglig < http://www.skolverket.se/forskola-och-skola/grundskoleutbildning/2.4894/subjectkursinfo.htm?tos=COMPULSORY_SCHOOL_GR_2000&subjectCode=IDH&code=GRGRLAR2000 > (2013-05-22)
- Skolverket (2011). Timplan för grundskolan. (Elektronisk) Tillgänglig < <http://www.skolverket.se/forskola-och-skola/grundskoleutbildning/om-grundskolan/timplan-for-grundskolan-1.159242> > (2013-05-22)
- Socialstyrelsen (2009), Folkhälsorapport. Västerås: Edita Västra Aros. (Elektronisk)

Tillgänglig < http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2009/2009-126-71/Documents/2_Barns.pdf > (2013-05-22)

Statens Folkhälsoinstitut (2011). *Skolbarns vanor inom fysisk aktivitet, tv-tittande och datoranvändning - Trender och sociala skillnader 2001–2010*, 2011:06. Strömberg. (Elektronisk)
Tillgänglig < <http://www.fhi.se/PageFiles/11926/A2011-06-Skolbarns-halsovanor-fysakt-tv-dator-Ett-friskare-Sverige.pdf> > (2013-05-22)

Stukát, Staffan (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Svensk författningssamling (2011), *Förordning om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare och utnämning till lektor*, SFS 2011:326. Västerås: Edita Västra Aros. (Elektronisk)
http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Forordning-2011326-om-behor_sfs-2011-326/ (2013-06-03)

Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Williams, Harriet. G., Pfeiffer, Karin. A., O'Neill, Jennifer. R., Dowda, Marsha., McIver, Kerry. L., Brown, William. H., m.fl. (2008). Motor skill performance and physical activity in preschool children. *Obesity* (Silver Spring,Md.), Vol 16(6), 1421–6.

Bilagor

Frågemall

Formalia (etiska överväganden)

In, presentera syfte osv.ledande frågor

Ålder, tid som lärare, utsträckning som läraren arbetar med idrott och hälsa, fortbildning, intressen mm.

Arbetsätt och förhållningssätt

- Vad betyder motorik för dig? Vilken kunskap har du om motorisk utveckling?
- Hur ser planeringen för en lektion ut rent generellt? Anser du att motorik är viktigt när du planerar en idrottsundervisning? Varför/varför inte?
- Hur arbetar du med motorisk utveckling i din undervisning? Brukar du genomföra specifika övningar för den motoriska utvecklingen?
- Hur ser du på betydelsen av god motorisk färdighet? Vad ger god motorik för effekter på barnet?
- Vad ser du för konsekvenser av en dåligt utvecklad motorik?
- Hur utvärderar du barns motoriska färdigheter och utveckling?

Informantens frågor

Samtycke för användning av material



Pedagogiska institutionen, Umeå Universitet

901 87 Umeå

www.pedag.umu.se